

Zależność między restrukturyzacją przemysłu a rozwojem okręgów przemysłowych

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Zależność między restrukturyzacją przemysłu a rozwojem okręgów przemysłowych

Źródło: dostępny w internecie: pixabay.com, domena publiczna.

Rewolucje przemysłowe to okresy gwałtownych przemian związanych z pojawianiem się wynalazków naukowo-technicznych. Pierwsza rewolucja przemysłowa (upowszechnienie się maszyny parowej) spowodowała odejście od produkcji manufakturowej na rzecz masowej produkcji fabrycznej i wywołała szereg zmian technicznych, społecznych i gospodarczych, zapoczątkowanych w Anglii na przełomie XVIII i XIX w. Rewolucje przemysłowe w poszczególnych etapach rozwoju gospodarki wpłynęły na koncentrację przemysłu, co prowadziło do powstawania ośrodków i okręgów przemysłowych. Jednak postęp społeczny i technologiczny przyczynia się do ciągłych zmian, także w przemyśle. Często przyjmują one charakter restrukturyzacji, która ma na celu doprowadzenie do zmiany struktury gałęziowej przemysłu przy zastosowaniu nowoczesnych rozwiązań technologicznych i modernizacji ciągów produkcyjnych. Więcej o restrukturyzacji dowiesz się w dalszej części materiału.

Twoje cele

- Wyjaśnisz, jaka jest istota restrukturyzacji przemysłu.
- Wymienisz skutki pozytywne oraz negatywne restrukturyzacji przemysłu.
- Określisz, które gałęzie przemysłu podlegały restrukturyzacji w Polsce.

Przeczytaj

Restrukturyzacja [przemysłu](#) to ogół przemian w gospodarce, prowadzących do zmiany struktury gałęziowej przemysłu, przy zastosowaniu nowoczesnych rozwiązań technologicznych i modernizacji ciągów produkcyjnych. Dotyczy zarówno aspektów ekonomicznych, jak i społecznych oraz środowiskowych. Więcej na temat przemysłu, jego restrukturyzacji i struktury znajdziesz w e-materiałach: „[Kryteria podziału i funkcje przemysłu](#)”, „[Struktura gałęziowa okręgów przemysłowych w Polsce](#)”, „[Porównanie wiodących gałęzi przemysłu przed i po procesie restrukturyzacji](#)” oraz „[Skutki restrukturyzacji przemysłu](#)”.

Restrukturyzację można podzielić na:

- działanie mające na celu przeprowadzenie zmian w organizacji podmiotu gospodarczego (modyfikacja struktury, czyli zwiększenie lub zmniejszenie ilości gałęzi przemysłu lub zastępowanie ich innymi, bardziej opłacalnymi lub nowocześniejszymi; restrukturyzacja zatrudnienia, czyli dostosowanie liczby i jakości miejsc pracy do potrzeb zrestrukturyzowanego zakładu, restrukturyzacja zatrudnienia może odbywać się również poprzez szkolenia pracowników), jego efektywnego dostosowania technicznego i ekonomicznego (restrukturyzacja finansowa i majątkowa polegająca na zwiększeniu wydajności majątku rzeczowego, a także zasobów ludzkich tak, aby odpowiadały kryteriom panującym na rynku), odpowiadającego nowym zadaniom,
- uzdrowienie aktywów banków obciążonych tzw. złymi kredytami (czyli takimi, które są zaległe w spłacie więcej niż 90 dni albo budzą uzasadnione podejrzenia, że nie zostaną spłacone) poprzez przeniesienie tych kredytów do specjalnej instytucji restrukturyzacyjnej i przekazanie bankowi obligacji rządowych (metoda scentralizowana) albo powiększenie funduszy własnych banku przez przekazanie mu bezpośrednio obligacji rządowych z jednoczesnym obniżeniem finansowego zaangażowania banku w podmiot niespłacający zaciągniętych zobowiązań (metoda zdecentralizowana, stosowana w Polsce).

Restrukturyzacji podlegają w największym stopniu okręgi surowcowe, w których dominowały tradycyjne gałęzie przemysłu (górnictwo, hutnictwo, przemysł włókienniczy). Na przykład w Górnośląskim Okręgu Przemysłowym, gdzie koncentrował się przemysł ciężki, zamyka się nierentowne kopalnie, huty o przestarzałym cyklu produkcji czy działające przy tych obiektach elektrownie. Na terenie zlikwidowanych przedsiębiorstw powstają mniejsze, prywatne zakłady przemysłowe, cechujące się większą wydajnością pracy, często z udziałem kapitału zagranicznego. Ogranicza się rozwój przemysłów energochłonnych oraz materiałochłonnych i jednocześnie zwraca się uwagę na

przestrzeganie norm ekologicznych. Podstawowymi problemami w restrukturyzacji GOP-u są wysokie potrzeby finansowe oraz niskie kwalifikacje pracowników.

W Legnicko-Głogowskim Okręgu Miedziowym, gdzie nastąpił spadek zatrudnienia w górnictwie rud miedzi i hutnictwie miedzi, część zwolnionych pracowników znalazła pracę w firmach zależnych lub współpracujących. Doprowadziło to do wzrostu zatrudnienia w usługach i budownictwie. W 1997 r. utworzono Legnicką Specjalną Strefę Ekonomiczną (obejmującą Legnicę, Polkowice, Krzywą, Złotoryję i Lubin). Dzięki kapitałowi zagranicznemu nastąpił rozwój budownictwa, produkcji urządzeń grzewczych, mebli biurowych oraz porcelany użytkowej. Wielkie inwestycje proekologiczne, np. instalacje do odsiarczania spalin w hutach miedzi oraz oczyszczalnia wód odprowadzanych do Odry z wielkiego zbiornika odpadów poflotacyjnych Żelazny Most, ograniczyły emisję ścieków i odpadów poprodukcyjnych.

Pozytywne skutki restrukturyzacji

- powstawanie zakładów nowszej generacji w oparciu o nowoczesne technologie produkcji,
- upowszechnianie nowoczesnych, bardziej wydajnych metod zarządzania i organizacji pracy,
- innowacyjne zakłady małej i średniej wielkości pobudzają rozwój regionu,
- zapewnienie nowych miejsc pracy, otwieranie nowych działalności,
- wzrost motywacji do podnoszenia kwalifikacji pracowników,
- wzrost konkurencji w walce o rynki zbytu, a tym samym poprawa jakości produktów,
- bardziej zróżnicowana struktura przemysłu,
- zastępowanie droższych surowców tańszymi, zmniejszanie kosztów produkcji i wzrost zysków,
- upowszechnianie „czystych technologii”, co poprawia jakość środowiska przyrodniczego,
- wzrost inwestycji zagranicznych.

Negatywne skutki restrukturyzacji

- likwidacja miejsc pracy, masowe zwolnienia w początkowej fazie restrukturyzacji,
- niezadowolenie społeczne, strajki, wzrost postaw bezradności w nowej rzeczywistości,
- wysokie koszty odpraw dla zwalnianych pracowników, zasiłków socjalnych, kosztów

przekwalifikowania siły roboczej,

- wysokie koszty restrukturyzacji, wprowadzania nowych ciągów technologicznych, otwierania nowych działalności,
- wysokie koszty inwestycji proekologicznych ograniczających lub likwidujących negatywny wpływ przemysłu na środowisko przyrodnicze,
- konieczność modernizacji infrastruktury technicznej,
- napływ kapitału zagranicznego będącego zagrożeniem dla działalności rodzimej.

Słownik

ceny interwencyjne

ceny, po których skupowane interwencyjnie są nadwyżki produktów rolnych, celem skupu po cenach interwencyjnych jest utrzymanie dochodów rolników na ściśle określonym poziomie

cło importowe

opłata nakładana przez państwo na towar w momencie przekraczanie przez niego granicy celnej; jest to instrument polityki handlowej

Źródło: [Encyklopedia Zarządzania](#)

gwarantowana cena minimalna

urzędowa cena, poniżej której nie wolno sprzedawać danego towaru, cena ta jest chroniona prawnie

kontyngent

obowiązkowe dostawy na rzecz państwa, np. żywności dla wojska, kontyngent jest ustalany przez władze

kwoty produkcyjne

określony w trybie administracyjnym górny pułap produkcji danego towaru (np. mleka czy cukru) przeznaczonego do zbycia w danym roku referencyjnym po cenach gwarantowanych w danej jednostce organizacyjnej (np. państwie)

przemysł

dział gospodarki, który zajmuje się wydobyciem surowców mineralnych i pozyskiwaniem płodów rolnych oraz surowców leśnych, a następnie ich przetwarzaniem na produkty służące zaspokajaniu potrzeb człowieka przy użyciu maszyn i urządzeń

Polecenie 1

Wymień negatywne skutki restrukturyzacji przemysłu cukrowniczego w Polsce.

Polecenie 2

Opisz przemysł cukrowniczy w Polsce w latach 2014-2020.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PzKIKIANb>

Wpływ restrukturyzacji na przemysł cukrowniczy w Polsce

Globalizacja prowadzi do zmian w strukturze gospodarek. Nowe potrzeby, problemy oraz ich prekursorskie rozwiązania zmuszają globalną produkcję do zmian, znikają nieefektywne branże, a w ich miejsce pojawiają się zamienniki. Jak już wiesz, procesy skutkujące przemianami w przemyśle nazywamy restrukturyzacją. W Polsce proces restrukturyzacji ciągle trwa, wciąż próbujemy rozwiązać sytuację nierentownych kopalń i wielu przedsiębiorstw borykających się z nieopłacalnością. Udana restrukturyzacja niesie za sobą wiele konsekwencji, zarówno pozytywnych, jak i negatywnych.

Idealnym przykładem procesów i ich następstw jest restrukturyzacja polskiego przemysłu cukrowniczego. W 1990 roku w naszym kraju funkcjonowało 78 cukrowni. Najwięcej z nich, bo aż 13, znajdowało się w województwie kujawsko-pomorskim, 12 z nich w województwie dolnośląskim i 11 w wielkopolskim. Pierwsze zmiany w tej gałęzi przemysłu wprowadzono w 1996 roku. Zamknięto wtedy dwie cukrownie: Cukrownię Chełmca (w województwie kujawsko-pomorskim) oraz Klecina (w województwie

dolnośląskim). Dynamiczne zmiany rozpoczęto dopiero po 2001 roku. W latach 2001–2004 zamykano od 5 do 14 cukrowni na rok. Tempo zamknięcia danych przedsiębiorstw było zróżnicowane. Najwięcej cukrowni zamknięto w dolnośląskim (9), kujawsko-pomorskim (7), mazowieckim i wielkopolskim (po 6) oraz lubelskim (4). W województwach lubuskim i warmińsko-mazurskim zamknięte zostały jedyne cukrownie tam się znajdujące. Do 2006 roku w Polsce funkcjonowało najwięcej w województwach: kujawsko-pomorskim (6), lubelskim i wielkopolskim (po 5) oraz dolnośląskim, łódzkim i opolskim (po 3 cukrownie). Na terenie trzech województw, charakteryzujących się największą liczbą pracujących cukrowni, zlokalizowanych jest ich w sumie 16, stanowią one 45% ogółu potencjału produkcyjnego kraju. W latach 2001–2006 liczba funkcjonujących cukrowni w polskim przemyśle cukrowniczym zmniejszyła się z 76 do 36. Zamknięciu uległo 40 cukrowni, stanowiących 52,6% stanu z roku 2000. O zamknięciu poszczególnych cukrowni decydowało kilka zmiennych, między innymi: liczba cukrowni w danym województwie, wynik finansowy oraz dogodne położenie komunikacyjne. Od 2004 roku branża zaczęła podlegać regulacjom Unii Europejskiej. Polski rynek zaczął konkutować z zagranicznymi, zaczęły obowiązywać kwoty produkcyjne, ceny interwencyjne cukru, gwarantowana cena minimalna buraka cukrowego, dopłaty do eksportu, system ceł importowych oraz kontyngentów. Od 2005 roku reforma regulacji rynku ustabilizowała rynek i dostosowała tę gałąź przemysłu do norm unijnych. W trakcie tych reform w samej Europie aż pięć krajów należących do Unii zrezygnowało z produkcji cukru. Jak później wynioskowano, reforma okazała się nieudana. W Polsce krajowa kwota produkcyjna została obniżona poniżej poziomu spożycia. W efekcie przyniosło to koncentrację produkcji w dużych i zmodernizowanych cukrowniach oraz mniejszą podaż cukru. Po 2017 roku zniesiono wszystkie niekorzystne determinanty UE. Utrzymano jedynie dopłaty bezpośrednie do upraw buraków cukrowych. Po tych zmianach w Polsce produkcja cukru i jego eksport wzrosły do rekordowych poziomów.

Analizując proces restrukturyzacji samej gałęzi spożywczej przemysłu, a w tym przypadku branży cukrowniczej, widać wzloty i upadki. Procesy restrukturyzacji są trudnymi, lecz koniecznymi zmianami niosącymi w większej perspektywie więcej korzyści niż strat. Zmiany branży cukrowniczej ciągnęły ze sobą masowe zwolnienia, które były następstwem zamknięć poszczególnych cukrowni, zamknięcie rynków zbytu dla lokalnych producentów buraka cukrowego oraz wiele innych. Do dziś po wielu cukrowniach pozostały puste, niewykorzystane budynki i stare linie produkcyjne, lecz mimo wszystko po restrukturyzacji branża cukrownicza w Polsce kwitnie i przynosi zyski.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz poprawną odpowiedź.

Restrukturyzacja przemysłu w Polsce rozpoczęła się:

☐ po 1975 roku.

☐ po 1996 roku.

☐ po 1989 roku.

☐ po 2004 roku.

Połącz ze sobą odpowiedni termin i jego definicję.

Reprywatyzacja

to powrót do własności prywatnej; polega na oddaniu prywatnym właścicielom lub ich prawnym następcom dóbr przejętych przez państwo w wyniku wywłaszczenia lub nacjonalizacji.

Restrukturyzacja

to ogół przemian w gospodarce prowadzących do zmiany struktury gałęziowej przemysłu przy zastosowaniu nowoczesnych rozwiązań technologicznych i modernizacji ciągów produkcyjnych. Dotyczy zarówno aspektów ekonomicznych, jak i społecznych oraz środowiskowych.

Specjalna strefa ekonomiczna

to obszar stwarzający możliwości prowadzenia działalności gospodarczej przez inwestorów na preferencyjnych warunkach, co aktywizuje rozwój regionów, przyciąga nowe inwestycje, tworzy miejsca pracy i urozmaica strukturę przemysłu.

Pogrupuj negatywne i pozytywne skutki restrukturyzacji.

Pozytywne skutki restrukturyzacji

zapewnienie nowych miejsc pracy, otwieranie nowych działalności

Negatywne skutki restrukturyzacji

innowacyjne zakłady małej i średniej wielkości pobudzają rozwój regionu

wzrost konkurencji w walce o rynki zbytu, a tym samym poprawa jakości produktów

napływ kapitału zagranicznego będącego zagrożeniem dla działalności rodzimej

wysokie koszty restrukturyzacji, wprowadzania nowych ciągów technologicznych, otwierania nowych działalności

zastępowanie droższych surowców tańszymi, zmniejszanie kosztów produkcji i wzrost zysków

upowszechnianie „czystych technologii”, co poprawia jakość środowiska przyrodniczego

wzrost inwestycji zagranicznych

wysokie koszty odpraw dla zwalnianych pracowników, zasiłków socjalnych, kosztów przekwalifikowania siły roboczej

wzrost motywacji do podnoszenia kwalifikacji pracowników

likwidacja miejsc pracy, masowe zwolnienia w początkowej fazie restrukturyzacji

niezadowolenie społeczne, strajki, wzrost postaw bezradności w nowej rzeczywistości

powstawanie zakładów nowszej generacji w oparciu o nowoczesne technologie produkcji

konieczność modernizacji infrastruktury technicznej

upowszechnianie nowoczesnych, bardziej wydajnych metod zarządzania i organizacji pracy

wysokie koszty inwestycji proekologicznych ograniczających lub likwidujących negatywny wpływ przemysłu na środowisko przyrodnicze

Ćwiczenie 4

Uzupełnij tekst.

Głównymi przyczynami zmian w strukturze [] przemysłu są postęp [], prowadzący nawet do likwidacji [] gałęzi przemysłu, konkurencyjność innych rynków, [] i kryzys klimatyczny oraz zmieniające się potrzeby []. Restrukturyzacja polega na [] struktury gałęziowej i wielkości [] przemysłowej do wymagań [] rynku.

globalnego

dostosowaniu

gałęziowej

technologiczny

tradycyjnych

konsumentów

ekologia

produkcji

Ćwiczenie 5

Na podstawie własnej wiedzy i dostępnych źródeł informacji zaznacz, który z poniższych okręgów przemysłowych jest zrestrukturyzowany:

☐ Damodar

☐ Fushun-Anshan

☐ Zagłębie Północne

☐ Minas Gerais

Ćwiczenie 6

Na podstawie własnej wiedzy oraz dostępnych źródeł informacji wskaż, czy stwierdzenie jest prawdziwe czy fałszywe.

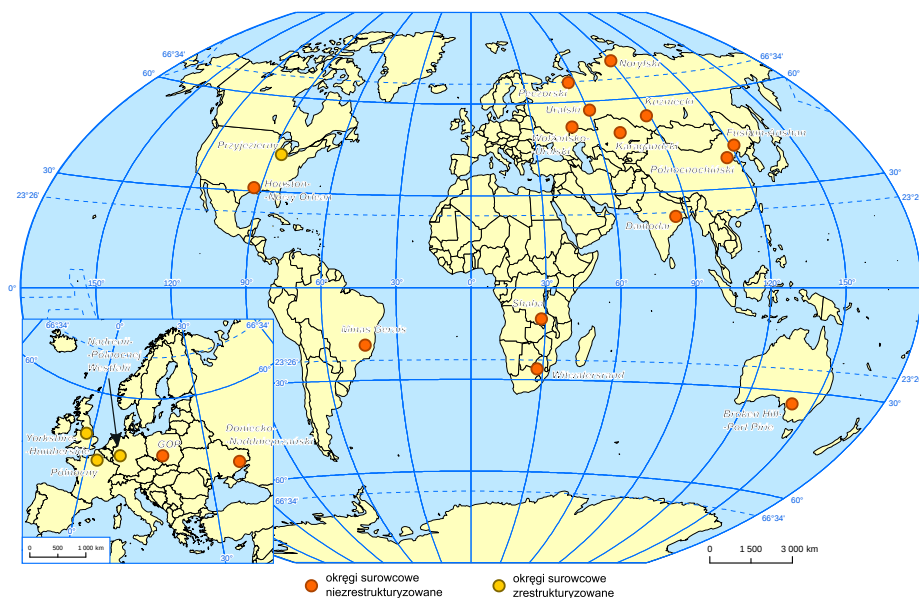
Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Restrukturyzacja Zagłębia Ruhry rozpoczęła się w latach 60. XX w.	☐	☐
W procesie restrukturyzacji Zagłębia Ruhry od 1960 do 1995 roku pracę utraciło mniej niż 500 tys. osób.	☐	☐
Ostatnią kopalnię w Zagłębiu Ruhry zamknięto w 2018 roku.	☐	☐
Po restrukturyzacji przemysł włókienniczy w Zagłębiu Ruhry przestał istnieć.	☐	☐

Ćwiczenie 7

Wymień zmiany, jakie zaszły w polskim przemyśle po jego restrukturyzacji.

Wyjaśnij, dlaczego zrestrukturyzowane okręgi przemysłowe mieszczą się w państwach o wysokim poziomie rozwoju.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Dla nauczyciela

SCENARIUSZ LEKCJI

Imię i nazwisko autorki: Monika Kędzierska

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Zależność między restrukturyzacją przemysłu a rozwojem okręgów przemysłowych

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum/technikum, zakres podstawowy, klasa II

Podstawa programowa

XI. Przemiany sektora przemysłowego i budownictwa: czynniki lokalizacji przemysłu tradycyjnego i zaawansowanych technologii, obszary koncentracji przemysłu, rozwój i rola budownictwa w gospodarce.

Uczeń:

3) analizuje przebieg i konsekwencje procesów deindustrializacji w wybranych państwach świata oraz uzasadnia rolę procesów reindustrializacji na świecie, ze szczególnym uwzględnieniem Europy i Polski.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne

Uczeń:

- omawia istotę restrukturyzacji przemysłu,
- określa, jakie są skutki pozytywne oraz negatywne restrukturyzacji przemysłu,
- omawia proces restrukturyzacji przemysłu w Polsce.

Strategie nauczania: asocjacyjna, operacyjna

Metody i techniki nauczania: metoda tekstu przewodniego, dyskusja, debata, burza mózgów

Formy zajęć: praca indywidualna, praca w grupach, praca całego zespołu klasowego

Środki dydaktyczne: e-materiał, atlasy geograficzne

Materiały pomocnicze

Wieloński A., *Geografia przemysłu*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2005.

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Nauczyciel wprowadza uczniów w tematykę zajęć, zadając pytania: Czym jest restrukturyzacja przemysłu? W jaki sposób ona przebiega?
- Nauczyciel przedstawia cele lekcji.

Faza realizacyjna

- Nauczyciel w formie miniwykładu na podstawie części „Przeczytaj” omawia wybrane przykłady koncentracji przemysłu oraz ich znaczenie dla gospodarki.
- Następnie prosi uczniów o zapoznanie się z audiobookiem oraz wykonanie poleceń zawartych w tej części materiału.
- Nauczyciel prosi uczniów o zbudowanie czterech zespołów. Każdy z zespołów otrzymuje zadanie stworzenia mapy myśli prezentującej negatywne i pozytywne skutki restrukturyzacji przemysłu na konkretnych – wcześniej przydzielonych – przykładach.
- Uczniowie przedstawiają przygotowane w grupach mapy myśli.

Faza podsumowująca

- Uczniowie rozwiązują ćwiczenia z sekcji „Sprawdź się”. Nauczyciel zadaje uczniom następujące pytania:
 - Czego dowiedzieliście się na dzisiejszej lekcji?
 - Co było dla was najciekawsze?
 - O czym chcielibyście dowiedzieć się więcej?
- Następuje krótka dyskusja podsumowująca treści poruszone podczas lekcji. W razie potrzeby prowadzący wyjaśnia kwestie sporne i problematyczne oraz odpowiada na dodatkowe pytania uczniów.
- Nauczyciel przypomina cele lekcji i ocenia pracę uczniów podczas zajęć.

Praca domowa

- W ramach pracy domowej uczniowie wykonują ćwiczenie nr 8 z sekcji „Sprawdź się”.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimedium

Audiobook może zostać wykorzystany podczas zajęć poświęconych zmianom w strukturze zatrudnienia w Polsce (zakres podstawowy: XV. 5).